

Věc C-269/22

**Shrnutí žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce podle čl. 98 odst. 1
jednacího řádu Soudního dvora****Datum doručení:**

21. dubna 2022

Předkládající soud:

Specializiran nakazatelen sad (Bulharsko)

Datum předkládacího rozhodnutí:

21. dubna 2022

Obžalovaní:

IP

DD

ZI

SS

HYa

Další účastník řízení:

Specializirana prokuratura

Předmět původního řízení

Trestní řízení, právo na spravedlivý proces a presumpci nevinny, předložení žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

Předmět a právní základ předběžné otázky

Tato žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se předkládá na základě čl. 267 prvního pododstavce písm. b) SFEU.

Předběžná otázka

Brání čl. 47 druhý pododstavec Listiny, který stanoví požadavek spravedlivého procesu, a čl. 48 odst. 1 Listiny, v němž je zakotvena presumpce nevinoty, předložení žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce podle článku 267 SFEU, v níž se určité skutky obžalovaných považují za konstatované, jestliže soud před podáním žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce dodržel veškeré nezbytné procesní záruky, které musí být v souvislosti s rozhodnutím ve věci zachovány?

Předpisy unijního práva a judikatura

Smlouva o fungování Evropské unie (dále jen „SFEU“)

Listina základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“).

Rozsudek ze dne 5. července 2016, C-614/14, EU:C:2016:514

Usnesení ze dne 25. března 2022, C-609/21, EU:C:2022:232

Vnitrostátní právo

Nakazatelno-procesualen kodeks (trestní řád, Bulharsko, dále jen „NPK“):

Stručný popis skutkového stavu a řízení

- 1 V usnesení ze dne 25. března 2022 (ECLI:EU:C:2022:232) zodpověděl Soudní dvůr Evropské unie předběžnou otázku ve věci C-609/21, která se týkala jednotlivých náležitostí formulace žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce. V tomto usnesení se uvádí, že unijní právo brání takovým vnitrostátním ustanovením, podle nichž se předkládající soud musí prohlásit za podjatý, jestliže se v rámci žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce vyjádřil k určitému skutkovému stavu, jenž zjistil provedeným dokazováním; od použití takového ustanovení je nutno odhlédnout (body 30 až 34). V bodě 30 Soudní dvůr uvádí, že předkládající soud při popisu skutkového stavu a právní analýzy původního řízení přihlíží k článku 267 SFEU a článku 94 jednacího řádu, není proto porušeno právo na spravedlivý proces podle čl. 47 druhého pododstavce Listiny. Tato odpověď však přesto ponechává prostor pro pochybnosti. Tyto pochybnosti se zakládají na judikatuře Evropského soudu pro lidská práva (ESLP) týkající se nestrannosti soudu, který se v rozhodnutí relevantním pro řízení ve věci samé (zpravidla v souvislosti s odůvodněným podezřením, že skutek byl spáchán) vyjádřil ke skutkovému stavu a právnímu posouzení. K této judikatuře musí být v souladu s čl. 52 odst. 3 Listiny přihlédnuto při určení přesného významu práva na spravedlivý proces.
- 2 Přetrvávající pochybnosti se zakládají rovněž na domněnce, že předložením žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce může dojít k porušení presumpce nevinoty

zakotvené v čl. 48 odst. 1 Listiny. Otázka nestrannosti soudu skutečně vyvstává právě v kontextu vyjádření soudu ve věci, které bylo obsaženo v žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce a může vést k porušení presumpce nevinny. Z těchto důvodů je třeba předložit další předběžnou otázku, která se týká čl. 47 druhého pododstavce a čl. 48 odst. 1 Listiny.

- 3 Specializovaná prokuratura (specializované státní zastupitelství) podalo dne 19. června 2020 obžalobu na pět osob z důvodu účasti na zločinném spolčení, jehož cílem je obohacování se protiprávním převáděním státních příslušníků třetích zemí (Bangladéš a Irák) do Bulharska, napomáhání k překročení státní hranice a přijímání a poskytování úplatků v této souvislosti, přičemž účastníky tohoto spolčení jsou úřední osoby, protože první tři obžalovaní jsou příslušníci „Granična policija“ (pohraniční policie) na letišti v Sofii, což je trestné podle čl. 321 odst. 3 bodu 2 ve spojení s odst. 2 nakazatelen kodeks (trestní zákoník, Bulharsko, dále jen „NK“). Státní zastupitelství některé z obžalovaných, osoby MM, RB, HN a AH, obvinilo z napomáhání k nedovolenému vstupu na území, což je trestné podle čl. 281 odst. 2 bodu 2 ve spojení s odst. 1 NK ve spojení s jeho čl. 20 odst. 2.
- 4 Specializované státní zastupitelství tvrdí, že se tyto státní příslušníci třetích zemí zdržovali na Kypru na základě studentského víza a do Bulharska přicestovali letecky z Kypru. Uvádí, že první tři obžalovaní prováděli hraniční kontroly po příletu na letiště v Sofii a přitom umožnili vstup těmto státním příslušníkům třetích zemí na území Bulharska, čímž porušili své služební povinnosti. Státní zástupce konkrétně tvrdí, že tyto obžalované provedli čistě formální kontrolu státních příslušníků z Bangladéše, aniž je podrobili povinné kontrole na druhém kontrolním stanovišti a aniž od nich požadovali určité dokumenty. Tímto jednáním porušili vnitrostátní právo, totiž čl. 10 odst. 1 bod 22 a čl. 19 bod 5 zákon za chuždencite (zákon o cizincích, Bulharsko). Tento zákon upravuje problematiku, která spadá do oblasti působnosti nařízení 2016/399.
- 5 Předkládající soud dosud nekonstatoval, zda je toto tvrzení v řízení ve věci samé podloženo důkazy. Ohledně možnosti použití určitých důkazů byly předloženy žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce ve věcech C-348/21 a C-349/21. Nicméně existuje určitá pravděpodobnost, že tato obvinění, včetně podrobností průběhu hraničních kontrol prováděných obžalovanými IP, DD a ZI, budou prokázána. Předkládající soud proto shledává, že se jeví jako možné, že bude nezbytný výklad čl. 67 odst. 2 SFEU ve spojení jejím čl. 77 odst. 2 písm. e), ve spojení s článkem 22 nařízení 2016/399 ve spojení s jeho čl. 2 bodem 1 písm. b) ve spojení s bodem 3, týkající se otázky, zda se v projednávané věci jedná o vnitřní hranici; mimoto je nezbytný rovněž výklad čl. 6 odst. 1 a 3 nařízení 2016/399 ve spojení s jeho přílohou I, jakož i čl. 8 odst. 3 až 5 a čl. 14 odst. 2 téhož nařízení ve světle vnitrostátního zákona, totiž zákona o cizincích Bulharské republiky, který tuto problematiku případně upravuje odlišně.
- 6 Předkládající soud poukazuje na skutečnost, že s ohledem na povahu žádosti v ní musí konkrétně popsat, jak obžalovaní státní příslušníky třetích zemí na hranici

kontrolovali. Stejně tak je v žádosti nutno konstatovat, zda tento postup představuje podle vnitrostátního práva porušení služebních povinností. To je objektivně nezbytné. Bez dostatečně konkrétních informací o skutkovém stavu věci v původním řízení by nebylo možné předložit žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, která má vést k užitečné odpovědi. Konkrétněji je pro předběžnou otázku týkající se článku 6 (nebo článku 8) a článku 14 nařízení 2016/399 nezbytný přesný popis toho, jak obžalovaní státní příslušníky třetích zemí kontrolovali.

- 7 Předkládající soud zamýšlí předložit žádost o rozhodnutí o předběžné otázce v souladu s procesními podmínkami, které v plném rozsahu splňují záruky, které vnitrostátní zákon požaduje pro rozhodnutí ve věci samé, jímž soud obžalované odsoudí nebo zproští obžaloby. To znamená nejprve ukončit dokazování, poté provést výslech účastníků řízení ke skutkovému stavu a k použitým právním předpisům, vyslechnout si závěrečné řeči obžalovaných a odebrat se k tajné poradě. Ovšem předtím, než předkládající soud formuluje žádost o rozhodnutí o předběžné otázce tímto způsobem, musí mít jistotu, že se tím nedopustí žádného porušení práva. [Tomu by tak bylo v případě], že žádost o rozhodnutí o předběžné otázce bude považována za nezákonnou, protože porušuje presumpci nevin. Rovněž v případě, že bude budoucí rozhodnutí ve věci, které soud vydá následně po odpovědi Soudního dvora a v němž přihledne k poskytnutému výkladu nařízení 2016/399, považováno za nezákonné, protože bylo vydáno soudem, který již předem, ve své žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, zaujal stanovisko k předmětu původního řízení (ke skutkovým okolnostem činu, kterého se dopustili obžalovaní).
- 8 V usnesení ze dne 25. března 2022, C-609/21 (ECLI:EU:C:2022:232), Soudní dvůr konstatuje, že článek 267 SFEU a čl. 47 druhý pododstavec Listiny brání vnitrostátní judikatuře, podle níž se soudy, které rozhodují v trestních věcech, musí prohlásit za podjaté, jestliže v rámci žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce pozbydou postavení „nestranného soudu“ (výrok, bod 1). Tohoto výsledku je ovšem docíleno pouze s přihlédnutím k vnitrostátnímu zákonu a relevantní judikatuře. Soudní dvůr se k této otázce nevyjádřil s přihlédnutím k čl. 6 bodu 1 a 2 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod v jejím výkladu podaném ESLP.
- 9 Podle čl. 47 druhého pododstavce Listiny má každý právo, aby jeho věc byla projednána nestranným soudem, a čl. 48 odst. 1 zakotvuje presumpci nevin. Z článku 52 odst. 3 Listiny vyplývá, že požadavek spravedlivého procesu odpovídá stejnému požadavku podle čl. 6 bodu 1 Úmluvy, resp. presumpce nevin stejnému požadavku podle čl. 6 bodu 2 Úmluvy. To znamená, že musí být obdobně použita judikatura ESLP.
- 10 Existuje několik rozhodnutí, v nichž ESLP posuzoval, zda ve věci rozhoduje „nestranný soud“, jestliže tento soud předtím rozhodl o určité procesní otázce a přitom ve věci (ohledně spáchání skutku a jeho právní povahy) zaujal stanovisko. ESLP pokaždé rozhodl, že takovéto rozhodnutí vede k porušení

požadavku nestrannosti, proto následné rozhodnutí porušuje čl. 6 bod 1 Úmluvy (Chesne v. Francie, Dāvidsons a Savins v. Lotyšsko, Mironenko a Martenko v. Ukrajina, Ionuț-Laurențiu Tudor v. Rumunsko, Gomez de Liano Y Botella v. Španělsko, Perote Pellon v. Španělsko, Hauschildt v. Dánsko, Ekeberg a další v. Norsko, Cardona Serrat v. Španělsko, Nestak v. Slovensko, Castillo Algar v. Španělsko, Matijašević v. Srbsko, Cabezas Rectoret v. Španělsko, Dragojević v. Chorvatsko, Hernandez Cairos v. Španělsko, Kiratli v. Turecko, Nortier v. Nizozemsko).

- 11 V žádném z případů se ESLP nevyjádřil k otázce předběžného stanoviska, a to i ve vztahu k vině obžalovaného, uvedeného v žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce. Jestliže vnitrostátní soud předkládá žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, v níž má za to, že obžalovaný se trestného činu z hlediska skutkových okolností dopustil, a stane se tak zcela na začátku řízení předtím, než jsou shromážděny veškeré důkazy a předtím, než jsou vyslechnuti účastníci řízení ohledně jejich právní relevance, zdá se být nasnadě, že by ESLP dospěl k závěru, který odpovídá jeho dosavadní judikatuře. Jestliže ale vnitrostátní soud tuto žádost o rozhodnutí o předběžné otázce předloží poté, co splnil veškeré nezbytné záruky pro rozhodnutí ve věci: provedení všech důkazů, výslech účastníků řízení, vyslechnutí závěrečných řečí, formální tajná porada, pak to předpokládat nelze.
- 12 Předkládající soud nemůže předložit žádost o rozhodnutí o předběžné otázce ESLP, protože tato možnost neexistuje. Naproti tomu může s přihlédnutím k okolnosti, že příslušný význam požadavku spravedlivého procesu a presumpce nevinoty podle čl. 47 druhého pododstavce a článku 48 je shodný s jejich významem podle čl. 6 bodu 1 a 2 Úmluvy, předložit tuto žádost Soudnímu dvoru Evropské unie. Z tohoto důvodu je výklad Soudního dvora také dostatečně užitečný.

Stručný popis odůvodnění žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

- 13 K použití čl. 47 druhého pododstavce Listiny: Není jisté, zda vnitrostátní soud, který předloží žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, v níž dostatečně jasně zaujímá stanovisko k předmětu řízení (považuje určité okolnosti týkající se skutku obžalovaného za dané), vyjadřuje předběžný názor, z něhož je možné usuzovat, že není nestranný. Tato otázka vyvstává pro případ, že žádost o rozhodnutí o předběžné otázce je předkládána při dodržení veškerých procesních záruk, které platí pro rozhodnutí ve věci samé.
- 14 K použití čl. 48 odst. 1 Listiny: Není jisté, zda vnitrostátní soud porušuje presumpci nevinoty, jestliže předloží žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, v níž považuje určité okolnosti, které tvrdí státní zastupitelství (okolnosti skutku, kterého se dopustili obžalovaní) za dané. Tato otázka vyvstává pro případ, že žádost o rozhodnutí o předběžné otázce je předkládána při dodržení veškerých záruk, které platí pro rozhodnutí ve věci samé.

- 15 Článek 48 odst. 1 Listiny stanoví, že každý obviněný se považuje za nevinného, dokud jeho vina nebyla prokázána zákonným způsobem. Jedná se o „považování za nevinného“, jestliže vnitrostátní soud konstatuje pouze určité okolnosti, které jsou nezbytné pro konstatování viny, v konečném důsledku ovšem k tomuto konstatování viny nedospěje. Ve skutečnosti jsou právě obtíže spojené s tímto konstatováním, důvodem nezbytnosti žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce.
- 16 V projednávané věci to konkrétně znamená, že předkládající soud konstatuje určité konání resp. opomenutí obžalovaných během jimi prováděných hraničních kontrol na letišti v Sofii, při nichž umožnili státním příslušníkům třetích zemí vstup na území. To se ovšem zdaleka nerovná konstatování viny. Až odpověď Soudního dvora ohledně platnosti nařízení 2016/399 by byla nebytná k tomu, aby bylo - případně - možné dospět ke konstatování viny.

K užitečnosti odpovědi Soudního dvora

- 17 Díky této odpovědi by předkládající soud měl jistotu, že by bylo zákonné předložit žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, v níž by se vyjádřil ke zjištěnému skutkovému stavu ve vztahu ke skutku obžalovaných. Navíc by budoucí rozhodnutí ve věci samé nebylo zrušeno z důvodu podjatosti soudu; zrušení, díky němuž by jak původní řízení, tak i odpověď Soudního dvora byla nadbytečná.
- 18 Budoucí rozhodnutí ve věci samé by nemuselo být zrušeno nejen proto, že Soudní dvůr rozhodl, že se nepoužije vnitrostátní zákon, který zrušení stanoví - usnesení ze dne 25. března 2022 (ECLI:EU:C:2022:232). Nemuselo by být zrušeno, protože by bylo objektivně zákonné, neboť při jeho vydání byly splněny požadavky spravedlivého procesu a presumpce neviny.

Osobní názor předkládajícího soudu

- 19 Předložení žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce může být, stejně jako každý jiný procesní úkon soudu, nezákonné. Je myslitelné, že žádost o rozhodnutí o předběžné otázce je předložena za okolností, z nichž vyplývá, že soudce si vytvořil předčasný, neopodstatněný a proto protiprávní názor na skutkový stav řízení, včetně viny obžalovaného.
- 20 Je nepřijatelné, aby byla vnitrostátním soudům odňata možnost toto porušení procesních pravidel konstatovat a napravit, ať by tak učinil soud, který předložil žádost o rozhodnutí o předběžné otázce (tím, že sám prohlásí svou podjatost), nebo soudy vyššího stupně (které odsuzující rozsudek zruší pouze z důvodu, že ve věci nerozhodoval nestranný soud), a aby tato nemožnost konstatovat a napravit porušení procesních pravidel, byla odůvodněna pouze tím, že k pochybení došlo předložením žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce. Účelem unijního práva, zejména článků 47 a 48 Listiny, je ochrana práva obviněných a nikoliv jejich porušování. Předložení žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce by nemělo vést k imunitě porušení procesních pravidel, tedy k nemožnosti takové porušení konstatovat a napravit.

Doplňující informace

- 21 Předkládající soud navrhuje určitý standard při předložení žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, totiž aby tato žádost, obsahuje-li určité prvky rozhodnutí ve věci samé, byla podávána za stejných podmínek, jako v případě rozhodnutí ve věci samé. V případě, že Soudní dvůr Evropské unie rozhodne, že musí být dodrženy jiné podmínky, byly by příslušné úvahy pro danou otázku dostatečně užitečné.

22

PRACOVNÍ DOKUMENT